HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שלא בבית דין הוה קאי והתניא אמר לו אין בדבריך כלום שכבר הודית מאי לאו תנאי היא האי תנא דאמר שכבר אין לך עדים סבר מודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב והאי תנא דאמר שכבר הודית סבר מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור לא דכ"ע מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ובהא קמיפלגי האי תנא דאמר שכבר אין לך עדים סבר חוץ לב"ד הוה והך תנא דאמר שכבר הודית סבר בבית דין הוה: איתמר מודה בקנס ואח"כ באו עדים רב אמר פטור ושמואל אמר חייב [א]אמר רבא בר אהילאי מאי טעמא דרב [1]אם המצא בעדים תמצא בדיינין פרט למרשיע את עצמו למה לי [2]מאשר ירשיעון נפקא אלא ש"מ מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ושמואל אמר לך ההוא מבעי ליה לגנב עצמו [ג]כדתנא דבי חזקיה איתיביה רב לשמואל [ג]ראה עדים שממשמשים ובאים ואמר גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי אינו משלם אלא קרן אמר ליה הכא במאי עסקינן כגון שחזרו עדים לאחוריהם והא מדתני סיפא רבי אלעזר בר' שמעון אומר יבואו עדים ויעידו מכלל דתנא קמא סבר לא אמר ליה שמואל לאו איכא ר' אלעזר בר' שמעון דקאי כוותי אנא דאמרי כר' אלעזר בר' שמעון לשמואל ודאי תנאי היא לרב מי לימא תנאי היא אמר לך רב אנא דאמרי אפי' לרבי אלעזר בר' שמעון עד כאן לא קאמר ר' אלעזר בר' שמעון התם אלא משום דקא מודי מחמת ביעתותא דעדים אבל הכא דמודה מעצמו אפי' ר' אלעזר בר' שמעון מודה אמר רב המנונא מסתברא מילתיה דרב [א]באומר גנבתי ובאו עדים שגנב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אבל אמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב וחזר ואמר טבחתי ומכרתי ובאו עדים שטבח ומכר חייב [ב]שהרי פטר עצמו מכלום אמר (א) רבא [ד][קפחתי] לסבי דבי רב דהא רבן גמליאל פוטר עצמו מכלום הוה וקאמר ליה רב חסדא לרב הונא ולא קא משני ליה איתמר נמי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן גנבתי ובאו עדים שגנב פטור שהרי חייב עצמו בקרן אבל אמר לא (ב) גנב ובאו עדים שגנב וחזר ואמר טבחתי ומכרתי ובאו עדים שטבח ומכר חייב שהרי פטר עצמו מכלום אמר רב אשי מתניתין וברייתא נמי דיקא מתניתין דתנן גנב על פי שנים וטבח ומכר ע"פ עד אחד או על פי עצמו משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה למה לי דתני גנב על פי שנים ליתני גנב וטבח [ומכר] על פי עד אחד או על פי עצמו אינו משלם אלא הקרן

אלא

שלא בבית דין הוה. לא היו בית דין יושבין ולא מקום ישיבת ב"ד הוה אלא בשוק הודה לו: **שכבר הודית.** משמע אפילו אתו עדים בתר הכי פטור: **תמצא בדיינין פרט למרשיע את עצמו.** והאי קרא למ"ל מאשר ירשיעון אלהים נפקא פרט למרשיע את עצמו אלא לאו שמע מינה חד למודה בקנס ולא [ה]בעדים וחד למודה בקנס ואחרי כן באו עדים: **מיבעי ליה לגנב עצמו.** לחייב כפל לגנב עצמו דדרשינן כלל ופרט מהמצא תמצא כדתנא דבי חזקיה [ג]: **גנבתי.** וחייב עצמו בקרן: **אבל לא טבחתי ולא מכרתי.** רבותא אשמעי' כדאמרינן לקמן [ע"ב] דאע"ג דאטביחה לא הודה ונמצא שטבח או מכר דבאו עדים פטור דכיון דמכפל איפטר ליה בהודאה דגנבתי תו לא מחייב ארבעה וחמשה דכיון דמדלית כפל מינייהו הוי ליה תשלומי שלשה וארבעה והני לא כתיבי: **ויעידו.** לאחר שהודה ויתחייב קנסא: **לשמואל ודאי תנאי היא.** דהא לא מצי למימר דתנא קמא קאי כוותיה דהשתא ומה הכא דשמע שממשמשין ובאין ומחמת ביעתותייהו אודי פטר ליה ואף ע"ג דהדרו אתו כל שכן מודה מעצמו ואח"כ באו: **לרב מי לימא.** מי איצטריכא ליה לאוקמי מילתיה כתנאי או דלמא מצי לשנויי לר' אלעזר בר ר' שמעון אליביה ולמימר דשני ליה לר' אלעזר בין ראה עדים שממשמשין ובאין למודה מעצמו בלא פחד עדים: **מסתברא מילתיה דרב.** דפטר אפילו אם באו עדים: **באומר גנבתי.** דחייב עצמו לשלם קרן מיהא בהודאה הלכך הודאה גמורה היא ופטור מכפל ומארבעה וחמשה: **שהרי פטר עצמו מכלום.** בהודאה דטביחה לא היה מחייב עצמו בכלום שהיה יודע שהמודה בקנס פטור הלכך לאו הודאה היא ומשלם אם באו עדים ולא אמרינן מודה בקנס ובאו עדים פטור אלא היכא דאיכא קרן וקנס דאיחייב ליה ממונא בהודאתו ומתכוין להחזיר ממון: [ד]**אמר רבא** גרסינן ולא גרסינן אמר ליה. קפחתינהו לסבי דבי רב. רב המנונא קרי סבי דבי רב כדאמר בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): [ו]**[קפחתין].** [ז]יש בידי תשובה לקפח דבריו: **דהא רבן גמליאל.** בהודאה שסימא את עין עבדו פטר עצמו מכלום היה דאין כאן אלא קנס וכי מודה מפטר מאיליו והא חזינן לעיל[ח] דאותביה רב חסדא לרב הונא מינה מדוקיא דכבר אין לך עדים הא אתו עדים מחייב: **ולא שני ליה.** רב הונא למימר דשאני רבן גמליאל דפוטר עצמו מכלום הוה וכי האי גוונא נריכא ליה לאוקמי בחוץ לבית דין הא בבית דין מיפטר ליה בההיא הודאה אליבא דרב: **שהרי חייב עצמו בקרן.** בהודאה ראשונה הלכך נפטר מן הכפל וכיון דליכא כפל תו לא מחייב בארבעה וחמשה: **שהרי פטר עצמו מכלום.** כלומר אין זה הודאה שהרי אינו בא להשיב כלום בהודאתו דיודע הוא דמודה בקנס פטור הלכך לפטור עצמו נתכוין: **למה לי דקתני.** הכי הואיל ואתא לאשמועינן דמודה בקנס פטור לשמעינן בין בכפל ובין בד' וחמשה וניתני גנב וטבח ומכר ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו אינו משלם אלא קרן אלא לאו ש"מ להכי לא נקט הודאה גבי קרן וכפל דבעי למיתני ע"פ עצמו דומיא דעד אחד ולמימר דאי הדר אתו עדים חייב ואי הוה תני הודאה גבי גניבה תו לא מיתני ליה ע"פ עצמו דומיא דעד אחד דא"נ אתו עדים פטור אבל השתא דלא אודי בקרן דשני עדים שהעידו על הגניבה חייבוהו מחייב אף בארבעה וחמשה לכי אתו סהדי כר' יוחנן:

ה"ג

משום ביעתותא דעדים קא מודה. והא דאמר בפרק שבועת העדות (שבועות ד' לג:) דלרבי אלעזר בר' שמעון לא משכחת לה דמודה מפי עצמו דפטור אלא היכא דליכא עדים כלל היינו אליבא דשמואל: **אמר** ליה רבא (ה) [ט]קפחת לסבי דבי רב. פי' בקונטרס ליערת תלמידים שבבית המדרש שאמר דבר שאינו דהא רב הונא לידע מילתיה דרב גדול ממך אין לו זה החילוק וקשה דבכל דוכתי הוי קיפוח לשון נילוח כמו לקפחני בהלכות הן באין בפ' שני דקדושין (ד' נב:) ודנזיר (ד' מט:) וכמו קפחינהו לתלתא רבנן סמיכי בטעותא גיטין (ד' כט:) ורשב"ס פי' דל"ג אמר ליה רבא אלא אמר רבא קפחתי לסבי דבי רב פירוש נלחתי את רב המנונא שהוא סבי דבי רב והוכחתי לו מכח דברי רב הונא שהיה יודע דברי רב יותר ממנו שאין לחלק כמו שחילק והביא ראיה מפ"ק דסנהדרין (ד' יז: ושם[י]) דאמר התם אמרי בי רב רב הונא ופריך והאמר רב הונא אמרי בי רב ומשני אלא אימא רב המנונא ולהכי קרי ליה סבי דבי רב וקשה חדא שמוחק כאן בספרים אמר ליה ועוד דאין דרך לומר איתמר נמי אחרי שסתר את דבריו ועוד דכוותיה דרב המנונא דייק מתני' וברייתא כדאמר בסמוך ולרב הונא מפקא מתני' מדברי רב ונראה לפרש אמר ליה רבא (ו) קפחת לסבי דבי רב כלומר אמר ליה רבא לרב המנונא נלחת את רב הונא שהוא סבי דבי רב שהוא לא ידע לחלק כאשר חלקת ובסנהדרין מפרש ר"ת אימא רב המנונא פירוש לא תימא אמר רב הונא אמרי בי רב אלא אמר רב המנונא אמרי בי רב וכן משמע דלפי האמת נמי הוי אמרי בי רב רב הונא דבהערל (יבמות ד' פג: ושם[כ]) קאמר בי רב מני רב הונא ורב הונא אין הלכה קאמר ובקונט' דחק שם לפרש דהא דאמר בסנהדרין אימא רב המנונא דוקא היכא דמוכח דהיינו היכא דאיכא אמר רב הונא אמרי בי רב התם הוי רב המנונא וקשה דא"כ כי קאמר בסנהדרין שלחו מתם רבי יוסי בר חנינא מחכו עליה במערבא ר' אלעזר ופריך הא שלחו מתם לרבי יוסי בר חנינא מונא כו' ומשני אלא איפוך ה"ל לשנויי היכא דמוכח שאני ועוד דלא יתכן כלל שיאמר רב הונא משום רב המנונא שהיה תלמיד תלמידו כדמשמע בריש הדר (עירובין ד' סג.) ואין להאריך כאן בזה:

ברייתא

מסורת הש"ס

א) לעיל סד:, ב) לעיל סג:, ג) שבועות מט. [ועי' בתוס' שם ד"ה ראה ולקמן ע"ב ד"ה ברייתא], ד) רש"ל, ה) צ"ל ולא בלא עדים, ו) רש"ל, ז) ס"א קפחתינהו לסבי דבי רב ליערת והכעסת לכל בני הישיבה שאמרת לפניהם דבר שאינו ותשובתו בלידו ומ"ש בפנים אינו מפי' רש"י ועיין רש"א, ח) [דף עד:], ט) נ"א קפחתינהו. רש"א, י) [ד"ה אלא], כ) [ד"ה אמרי],

תורה אור השלם

1. אִם הִמָּצֵא תִמָּצֵא בְיָדוֹ הַגְּנֵבָה מִשּׁוֹר עַד חֲמוֹר עַד שֶׂה חַיִּים שְׁנַיִם יְשַׁלֵּם: שמות כב ג

2. עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ: שמות כב ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רבא קפחתינהו לסבי דבי רב: (ב) שם אבל אמר לא גנבתי ובאו: (ג) רש"י ד"ה מבעי ליה וכו' דבי חזקיה. נ"ב לעיל סוף דף ס"ג: (ד) ד"ה (אמר רבא גרסי' ולא גרסינן אמר ליה). תא"מ ונ"ב זהו מפי' רשב"ס ואח"כ מה"ד קפחתינהו לסבי דבי רב ליערת והכעסת והריעות לכל בני הישיבה של בית המדרש באמרך לפניהם דבר שאינו ותשובתו בלדו זהו פי' רש"י ולפי זה שפיר גרסי' אמר ליה ואח"כ מה"ד (רב המנונא קרי וכו' דבריו) תא"מ ונ"ב גם זה מפרשב"ס: (ה) תום' ד"ה אמר ליה רבא קפחתינהו לסבי וכו' שאמרת דבר: (ו) בא"ד ונראה לפרש אמר ליה רבא קפחתינהו לסבי:

עין משפט נר מצוה

קב א ב מיי' פ"ג מהלכות גניבה הל' ט סמג עשין עא:

מוסף רש"י

אם המצא בעדים. אם תחלה תמלא בעדים, **תמצא בדיינין.** תמלא הכפל שהוא קנס בדיינין, **פרט למרשיע את עצמו.** אע"פ שבאו עדים אחרי כן אינו משלם כפל (לעיל סד:). **ראה עדים שממשמשין ובאין.** רבותא אשמועינן דאע"ג דמחמת ביעתותא דעדים אודי וחייב עצמו בקרן כשאמר גנבתי, אפילו הכי הויא הודאה ונפטר מן הכפל וכיון דאין כאן כפל פטור אף מן הטביחה שכפר בה ובאו עדים שגנבו וטבח ומכר, דכל היכא דליכא כפל ליכא חיוב טביחה, כדאמרינן תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה, וכיון דכפל ליכא בצר ליה חד (שבועות מט.).

רבינו חננאל

חוץ למושב בית הדין הוה וכעין שיחה הוה. ודברי שתי הבריתות פשוטין הן. איתמר, מודה בקנס ואחר כך באו עדים רב אמ' פטור ושמואל אמ' חייב. מאי טעמ' דרב כת' אם המצא בעדים תמצא בדיינין ישלם פרט למרשיע את עצמו ומודה שגנבהו פטור, האי מאשר ירשיעון אלהים נפקא, אלא שמע מינה... איתיביה רב לשמואל, ראה עדים שממשמשין ובאין ואמ' גנבתי אבל לא ... משלם אלא קרן, שמע מינה מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור. ופריק שמואל ... כר' אלעזר בר' שמע' דאמ' יבואו עדים ויעידו. ואוקמה לשמעתיה כתנאי ואמ' ... לא אמ' אלא בשהודה אחר שראה העדים דאיכא למימר דמשום הך בעתתא אודי. אבל במודה [בבית] דין, כגון שתבעוהו בעליו והודה, דברי הכל אף על גב דלאחר כך באו עדים פטור. ובא רב [המנונא] תלמיד רב לפרש ואמ' מסתברא מילתיה דרב באומ' גנבתי, פיר' אם מודה בגנבה ומחייב עצמו בקרן הוא שאם כפר בטביחה ומכירה ואחר כך באו עדים דפטור. אבל אם כפר בכל ובאו עדים בגניבה ונתחייב וחזר והודה בטביחה ומכירה, אם באו עדים חייב, דהא ודאי הודאתו אינה חשובה הודאה, איערומי מיערים וכל הודאה שאינו מחייב עצמו כלום אינה הודאה. ואמ' ליה רבא והא רב חסדא אותיב לרב הונא תלמידיה דרב מעשה דרבן גמליאל דלא מחייב עצמו בהודאתו כלום, ולא שני ליה הדין שינויא, אלא אמ' הודאה זו חוץ לבית דין היתה. ולא השיב רב המנונא תשובה. ואמ' ר' יוחנן עוד כי הא דרב המנונא

אמ' גנבתי ובאו עדים ואמ' שגנב פטור שהרי חייב עצמו בקרן, אבל אם אמ' לא גנבתי וכול'. אמ' **רב אשי מתניתין וברייתא דייקן** כרב המנונא וכר' יוחנן ודברים פשוטין הן.